

ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΙΣΜΟΣ

“ΚΕΙΜΕΝΟ 1”

«Λειτουργικά αναλφάβητοι όλοι μας»

Τα στοιχεία που δόθηκαν στο φως της δημοσιότητας στα μέσα του προηγούμενου μήνα πραγματικά σοκάρουν. Η ανεξάρτητη Αρχή Διασφάλισης της Ποιότητας στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στην ετήσια έκθεσή της για το 2019, παρουσιάζοντας τις απογοητευτικές επιδόσεις των μαθητών της Β΄ Λυκείου στα γενικά και στα επαγγελματικά λύκεια, προειδοποίησε ότι υπάρχει πιθανότητα ένας μεγάλος αριθμός αποφοίτων των Λυκείων τα επόμενα χρόνια να είναι λειτουργικά αναλφάβητοι. Στην έκθεση υπάρχουν και συγκεκριμένοι αριθμοί που δείχνουν ότι οι επιδόσεις των μαθητών είναι κακές και στα μαθήματα που έχουν να κάνουν με τη γλώσσα και σε αυτά που σχετίζονται με τις Θετικές Επιστήμες. Με απλά λόγια, υπάρχει πρόβλημα και στα θεωρητικά και στα πρακτικά – δεν είναι ζήτημα προτίμησης μαθημάτων. Είναι ένα γενικευμένο πρόβλημα.

Είναι βέβαιο ότι ξέρουμε τι ακριβώς είναι ο λειτουργικός αναλφαβητισμός; Επειδή έχουμε αρχίσει να συζητούμε για αυτόν μόλις τα τελευταία χρόνια, θέλω να θυμίσω για τι είδους πρόβλημα πρόκειται. Παλαιότερα υπήρχαν οι αναλφάβητοι – όσοι δεν ήξεραν να γράφουν, να διαβάζουν, να κάνουν πράξεις αριθμητικής κ.τ.λ. Με τον καιρό, καθώς αυτοί ευτυχώς άρχισαν να μειώνονται πολύ, αφού ως χώρα προοδεύσαμε, οι ειδικοί άρχισαν να προσέχουν κάτι άλλο σημαντικότερο, δηλαδή πόσοι από όλους όσοι έχουν αποκτήσει τις στοιχειώδεις γνώσεις γραφής, ανάγνωσης και μαθηματικών στο σχολείο, τις χρησιμοποιούν κιόλας στην καθημερινότητά τους. Ο προβληματισμός οδήγησε στις τωρινές μελαγχολικές διαπιστώσεις: τα παιδιά γνωρίζουν και να γράφουν και να διαβάζουν, δεν τους λείπει επίσης η γνώση των βασικών στην Άλγεβρα, στη Γεωμετρία, στη Φυσική ή στη Χημεία – μόνο που όλη αυτή η γνώση δεν χρησιμοποιείται και χάνεται. Λειτουργικά αναλφάβητοι προκύπτουν εκεί που η γνώση των βασικών μαθημάτων που διδάσκονται σε ένα σχολείο δεν αφομοιώνεται από τους μαθητές και άρα δεν χρησιμοποιείται. Ο μαθητής μπορεί να γράφει και να διαβάζει, αλλά δεν μπορεί και δεν ξέρει να εκφράζεται. Μπορεί να έχει γνώση της απλής μεθόδου των τριών, αλλά δεν ξέρει να κάνει μια απλή διαίρεση. Μπορεί να ξέρει το οξυγόνο, αλλά δεν καταλαβαίνει γιατί αυτό παράγεται από το δάσος. Ο λειτουργικά αναλφάβητος δεν διαθέτει την επίγνωση της γνώσης – δεν τη χρησιμοποιεί τη γνώση. Είναι πρόβλημα; Τεράστιο! Αλλά όχι διαφορετικό από αυτό που έχουμε κι εμείς – τα παιδιά απλά πορεύονται στον δικό μας δρόμο.

Έρευνα : Πώς λειτούργησε το εκπαιδευτικό σύστημα στην καραντίνα; Υπερβάλλω; Καθόλου. Ξέρουμε σίγουρα να γράφουμε – οι καλύτεροι από εμάς ξέρουν και τα μυστικά της ορθογραφίας, κάποιои θυμούνται ακόμη και τις δασυνόμενες. Αλλά εδώ και πάρα πολύ καιρό τα μόνα πράγματα που γράφουμε, όταν δεν το κάνουμε για επαγγελματικούς λόγους, είναι κάτι ανόητες αναρτήσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Κατά τα άλλα, χρησιμοποιούμε έτοιμα sms, κάνουμε διαρκώς συντομογραφίες και έχουν περάσει χρόνια από τότε που στείλαμε μια κάρτα με μια ωραία αφιέρωση σε κάποιον άνθρωπο που αγαπάμε. Δεν χωράει αμφιβολία ότι ξέρουμε να διαβάζουμε. Αλλά διαβάζουμε λιγότερα βιβλία, όχι μόνο από τους Δυτικοευρωπαίους, αλλά και από τους βαλκάνιους γείτονές μας. Έχουμε

επίσης χάσει εντελώς τη δυνατότητα να εκτιμήσουμε ένα ωραίο ποίημα και σπανιότατα έχουμε πει ένα «μπράβο» σε κάποιον που γράφει κατά τη γνώμη μας ωραία, για τον απλούστατο λόγο ότι έχουμε ξεχάσει να εκτιμούμε την τέχνη του. Σαφώς και ξέρουμε μαθηματικά, αλλά εδώ και χρόνια μπερδευόμαστε ακόμη και στα στοιχειώδη οικονομικά. Πιστεύουμε, παραδείγματος χάριν, ότι αν μεγαλώσει η κατανάλωση θα έρθει και η ανάπτυξη στη χώρα, και ας αγοράζουμε συνεχώς εισαγόμενα προϊόντα. Στο μεταξύ, έχουμε ξεχάσει τι είναι ο πληθωρισμός και δυσκολευόμαστε ακόμη και στο να καταλάβουμε τι είναι αυτό το επιτόκιο με το οποίο παίρνουμε ένα δάνειο. Δεν χωράει αμφιβολία ότι κάποτε είχαμε διδαχτεί τα βασικά στη Φυσική και στη Χημεία, αλλά σήμερα δεν καταλαβαίνουμε την αξία της ανακύκλωσης ή το πόσο επικίνδυνη είναι η ρύπανση που προκαλούν οι κινητήρες των αυτοκινήτων μας στο περιβάλλον. Ας το παραδεχτούμε: είμαστε το ίδιο λειτουργικά αναλφάβητοι όσο και τα παιδιά με τα οποία ασχολούνται οι έρευνες.

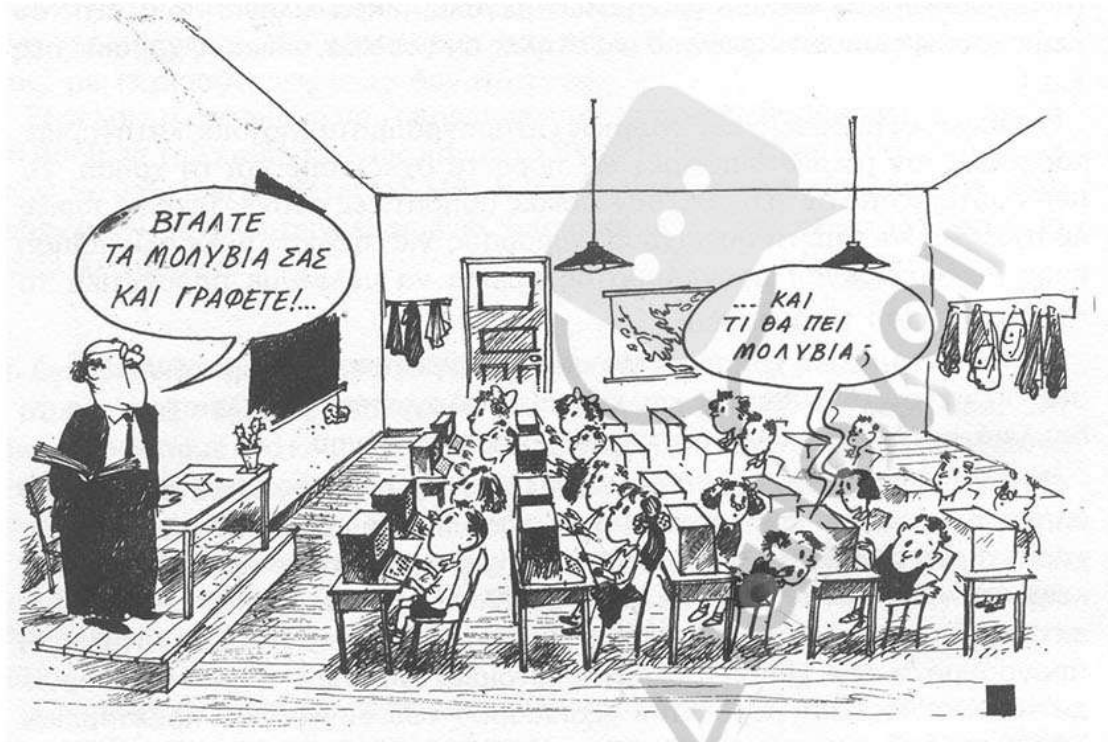
Για το πρόβλημα του λειτουργικού αναλφαβητισμού ίσως φταίνε και τα σχολεία – δεν αντιλέγω. Οι δάσκαλοι και οι καθηγητές δυσκολεύονται να μάθουν στα παιδιά την αξία της γνώσης και το πόσο αυτή σε βοηθά να χαιρέσαι τη ζωή. Στη σχετική έκθεση που τόσες συζητήσεις προκάλεσε αυτό που φαίνεται είναι ότι στο Λύκειο προκύπτουν τεράστιες αδυναμίες που έχουν συσσωρευτεί με τον καιρό. Οι μαθητές δεν ήταν εξαιρετικοί στο Δημοτικό, άψογοι στο Γυμνάσιο και ξαφνικά στο Λύκειο έχασαν κάθε ικανότητα. Απλώς οι έρευνες εστιάζουν πάντα σε αυτούς που βρίσκονται πολύ κοντά στην αποφοίτηση, έτσι ώστε να μας προετοιμάζουν για το τι θα ακολουθήσει. Είναι, νομίζω, προφανές ότι μια κοινωνία με πολλούς λειτουργικά αναλφάβητους θα έχει μεγάλα προβλήματα: η αδυναμία χρησιμοποίησης της γνώσης έχει ακριβώς την ίδια συνέπεια με την άγνοια, καθώς καταργείται η πιθανότητα να υπάρχει οποιαδήποτε πρόοδος διότι το άτομο δεν χρησιμοποιεί τα εφόδιά του, στη μία περίπτωση γιατί δεν τα ξέρει και στην άλλη περίπτωση γιατί δεν τα έχει. Σας φαίνεται εφιαλτική μια τέτοια κοινωνία; Δείτε αυτή που ζούμε.

Έχουμε λιγότερους αναλφάβητους, θα πει κάποιος, ας δούμε αυτή την εξέλιξη ως κάτι θετικό. Δεν έχω αντίρρηση. Ωστόσο ο αναλφάβητος μοιάζει να είναι σε καλύτερη μοίρα από τον λειτουργικά αναλφάβητο. Ο αναλφάβητος προσπαθούσε να κρύψει την άγνοιά του, προσπαθούσε να καλύψει τα κενά του και αν μπορούσε να πάει τον χρόνο πίσω, θα φρόντιζε να γλιτώσει από αυτό του το πρόβλημα. Ο λειτουργικά αναλφάβητος, από την άλλη, δεν γνωρίζει την άγνοιά του – νομίζει ότι δεν έχει πρόβλημα. Δεν έχει καμία διαφορά από τη φιγούρα του αμόρφωτου μορφωμένου την οποία ολοένα και συχνότερα συναντάμε: αναφέρομαι σε ανθρώπους με πτυχία και θέσεις, οι οποίοι όμως δεν ξέρουν να φερθούν και γίνονται κατά συνέπεια επιζήμιοι. Είμαι βέβαιος ότι αρκετοί από δαύτους θα έχουν και παιδιά που είναι λειτουργικά αναλφάβητα και δεν θα το έχουν πάρει είδηση.

Ομολογώ ότι βρίσκω άδικο για τα παιδιά οι στατιστικές που αφορούν τον λειτουργικό αναλφαβητισμό να εστιάζονται αποκλειστικά στα ίδια. Κανονικά θα έπρεπε ανάλογες στατιστικές να γίνονται και με δείγμα τους μεγαλύτερους. Από την άλλη, ίσως τα αποτελέσματα μιας τέτοιας έρευνας να μας οδηγούσαν σε μια κατάσταση εθνικής κατάθλιψης. Τα παιδιά έχουν πάντα το άλλοθι του μέλλοντός τους: πάντα πιστεύουμε ότι θα βρουν έναν τρόπο να αντιμετωπίσουν τα προβλήματά τους καλύτερα από εμάς. Εμείς οι μεγάλοι λειτουργικά αναλφάβητοι είμαστε πραγματικά χαμένοι από χέρι...

Καρπετόπουλος Αντώνης 12.10.2019 «το βήμα»

“ΚΕΙΜΕΝΟ 2”

“ΚΕΙΜΕΝΟ 3”

Βιογραφικό σημείωμα: Ο Μπέρτολτ Μπρεχτ (10 Φεβρουαρίου 1898 – 14 Αυγούστου 1956) ήταν Γερμανός δραματουργός, σκηνοθέτης και ποιητής του 20ού αιώνα. Θεωρείται ο πατέρας του «επικού θεάτρου» (Episches Theater) στη Γερμανία.

«Εγκώμιο στη μάθηση»

Μάθαινε και τ' απλούστερα!

Γι' αυτούς

που ο καιρός τους ήρθε

ποτέ δεν είναι πολύ αργά!

Μάθαινε το αβγ, δε σε φτάνει, μα συ

να το μαθαίνεις! Μη σου κακοφανεί!

Ξεκίνα! Πρέπει όλα να τα ξέρεις!

Εσύ να πάρεις πρέπει την εξουσία.

Μάθαινε, άνθρωπε στο άσυλο!

Μάθαινε, άνθρωπε στη φυλακή!

Μάθαινε, γυναίκα στην κουζίνα!

Μάθαινε, εξηντάχρονη!

¹ <https://www.freeminds.gr/wp-content/uploads/2014/09/daskalos.jpg>

Εσύ να πάρεις πρέπει την εξουσία.
Ψάξε για σχολείο, άστεγε!
Προμηθεύσου γνώση, παγωμένε!
Πεινασμένε, άρπαξε το βιβλίο: είν' ένα όπλο.
Εσύ να πάρεις πρέπει την εξουσία.
Μην ντρέπεσαι να ρωτήσεις, Σύντροφε!
Μην αφεθείς να πείθεται
μάθε να βλέπεις συ ο ίδιος!
Ό,τι δεν ξέρεις ο ίδιος
καθόλου δεν το ξέρεις.
Έλεγξε το λογαριασμό
εσύ θα τον πληρώσεις.
Ψάξε με τα δάχτυλα κάθε σημάδι
Ρώτα: πώς βρέθηκε αυτό εδώ.
Εσύ να πάρεις πρέπει την εξουσία.»
Από τη συλλογή «Ποιήματα»

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α

A.1. Να αποδώσετε το περιεχόμενο των δύο τελευταίων παραγράφων του «κειμένου 1» σε 60-80 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β

B.1. «Ο λειτουργικά αναλφάβητος, από την άλλη, δεν γνωρίζει την άγνοιά του – νομίζει ότι δεν έχει πρόβλημα. Δεν έχει καμία διαφορά από τη φιγούρα του αμόρφωτου μορφωμένου την οποία ολοένα και συχνότερα συναντάμε: αναφέρομαι σε ανθρώπους με πτυχία και θέσεις, οι οποίοι όμως δεν ξέρουν να φερθούν και γίνονται κατά συνέπεια επιζήμιοι.» Να εμβαθύνετε και να αναλύσετε την άποψη του συγγραφέα στο συγκεκριμένο απόσπασμα σε περίπου 100- 120 λέξεις.

Μονάδες 10

B.2.α. «Ο μαθητής μπορεί να γράφει και να διαβάζει, αλλά δεν μπορεί και δεν ξέρει να εκφράζεται. Μπορεί να έχει γνώση της απλής μεθόδου των τριών, αλλά δεν ξέρει να κάνει μια απλή διαίρεση.» Να μετατρέψεις το **δυσνητικό** χαρακτήρα του παραπάνω αποσπάσματος σε **ευχαιτικό**.

Μονάδες 8

B.2.β. Να εντοπίσετε στο “κείμενο 1” τρία στοιχεία **προσωπικού- υποκειμενικού τόνου**. Γιατί θεωρείται ότι προβαίνει ο συγγραφέας σε αυτή τη γλωσσική επιλογή ;

Μονάδες 7

Β.3. Σχολιάστε την εικόνα που χαρακτηρίζει το “ΚΕΙΜΕΝΟ 2” μέσα σε μία παράγραφο 60 περίπου λέξεων .

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Γ

Γ.1. Να εντάξετε το παραπάνω ποίημα στην παραδοσιακή ή στη μοντέρνα ποίηση .Επειτα , να τεκμηριώσετε τη θέση σας με όσο το δυνατόν περισσότερα στοιχεία εντοπίσετε.

Μονάδες 8

Γ.2. Ποιά έγκλιση χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στο εν λόγω ποίημα και τι επιδιώκει να πετύχει με τη χρήση αυτής;

Μονάδες 7

ΘΕΜΑ Δ

Δ.1. Σε μία ημερίδα που διοργανώνεται στο σχολείο σας με θέμα «Αναλφαβητισμός και κοινωνικές συνέπειες» , να αναφερθείτε ως εκπρόσωπος της τάξης σας ,στις επιπτώσεις που έχει τόσο ο οργανικός , όσο και ο λειτουργικός αναλφαβητισμός στο άτομο και την ευρύτερη κοινωνία.

Μονάδες 30